

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ประวัติบึงฉวาก

บนเส้นทางระหว่าง อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรีไปอำเภอบ้านคา จังหวัดชัยนาท กลางบึงเต็มไปด้วยดอกบัวหลวงทั้งสีขาวและสีชมพู และในราวเดือนกันยายน – พฤษภาคม จะเห็นเป็ดแดงฝูงใหญ่ลอยตัวจับกลุ่มอยู่ตามกอบัว ที่นี้คือ “บึงฉวาก” ซึ่งได้รับการประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่ามาตั้งแต่ปี 252 เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศในพื้นที่รวม 2,000 ไร่ นี้ไว้และด้วยความ หลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีในบึงฉวากจึงถูกจัดให้เป็น พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติตาม อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีมาตั้งแต่ปี 2541 ลักษณะที่เรียกมีบึงน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ กว้างไกล สุดสายตาว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำตาม อนุสัญญาแรมซาร์นั้นก็คือ พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่จมน้ำ มีน้ำท่วม น้ำขัง พื้นที่พรุ พื้นที่แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้าง ทั้งที่มีน้ำขังหรือท่วมถาวรและชั่วคราว ทั้งแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหลแหล่งน้ำจืด น้ำกร่อยและน้ำเค็ม รวมไปถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเล และทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดต่ำสุด น้ำลึกไม่เกิน 6 เมตร ซึ่งบึงฉวากเข้าข่ายลักษณะดังกล่าวที่เป็นบึงน้ำจืดที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีความลึกเฉลี่ยประมาณ 1-3 เมตรบึงฉวากนั้นเดิมเคยเป็นส่วนหนึ่งของสายน้ำท่าจีน

เมื่อผ่านระยะเวลาและการทับถมของตะกอนดินโคลน จึงทำให้ส่วนหนึ่งของแม่น้ำแยกตัวออกมาเป็นบึงรูปโค้ง มีขนาดใหญ่กินพื้นที่ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอบ้านคา จังหวัดชัยนาท ก่อนหน้าที่จะประกาศให้บึงฉวากเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า นั้น นายจรินทร์ กาญจน์มัย ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ในขณะนั้น ได้เข้ามาบุกเบิกพัฒนาพื้นที่รอบบึงเมื่อปี พ.ศ. 2525 และธรรมชาติสวยงาม มีนกน้ำจำนวนมากมาอาศัยอยู่ จึงได้ประสานงานไปยังกรมป่าไม้ นับตั้งแต่วันที่ 29 มีนาคม 2526 เป็นต้นมาเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวากจึงได้รับการจัดตั้งขึ้นครอบคลุมพื้นที่ 3.2 ตารางกิโลเมตร บึงฉวากรับน้ำจากคลองและทุ่งนาใกล้ๆ จึงมีตะกอนดินโคลนไหลเข้ามาทำให้บึงตื้นเขินนานเข้าพืชน้ำก็ขึ้นรก และเกิดน้ำเน่าเสีย ในปี 2537 จังหวัดสุพรรณบุรี โดย ฯพณฯ บรรหาร ศิลปอาชา ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ จัดทำโครงการพัฒนาบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ สถาปนาพระราชาธิราชในบึงฉวาก บึงฉวากเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์หลายชนิด สังคมพืชและสัตว์ที่พบในบึงและบริเวณโดยรอบต่างเอื้อต่อการดำรงอยู่ของกันและกันอย่างไม่สามารถแยกออกจากกัน

ได้เลย เช่น นกอีโก้ง เป็นนกน้ำที่มีสีน้ำเงินอมม่วงสวยงาม ตัวใหญ่ ขาวนวลตีนยาว เอาไว้เดินบนจอกหรือใบบัวโดยเฉพาะ อาหารโปรดของนกอีโก้ง ได้แก่ หอยโข่ง หอยเชอรี่ ซึ่งเป็นการช่วยกำจัดศัตรูในนาข้าวไปโดยปริยายส่วนตามชายบึงที่มี พงอ้อ แฉม ฐปถาญี หญ้าชนิดต่างๆ มักจะมีนกน้ำหลายชนิดอาศัยทำรัง เพราะช่วยพรางตาได้ดี และบริเวณใต้น้ำก็มีพืชน้ำ เช่น สาหร่ายหางกระรอก สาหร่ายข้าวเหนียว เป็นแหล่งวางไข่ของปลาและแมลง ช่วยเพิ่มออกซิเจนให้กับน้ำและเป็นอาหารของพวก เต่า ปลา นกน้ำ เมื่อคุบนฝั่งจะเห็นว่ามีพวกไม่ยืนต้น เช่น ตะขบ น้ำ จิก สะแกนา ไข่พุทรา มะขามเทศ พืชเหล่านี้นอกจากจะช่วยยึดหน้าดินริมตลิ่งแล้วยังเป็นที่ให้นกอาศัยสร้างรังวางไข่ เช่น นกเขา นกกระจาบนกที่อพยพมาอยู่ที่บึงฉวากทุกปี คือ เป็ดแดง ซึ่งจะเริ่มเห็นเข้ามาอยู่ที่บึงฉวากเป็นฝูง ใหญ่ในช่วงฤดูหนาวตอนกลางวันเราจะเห็นเป็ดแดงหลบพักอยู่ตามกอบัว พอดอนเย็นช่วงใกล้ค่ำก็จะบินโฉบขึ้นเป็นฝูงใหญ่ออกไปหากินตามทุ่งนา เวลามองไกลๆ จะเห็นว่าบินซ้ำหวัและคอยจะหอยต่ำกว่าลำดัง พร้อมกับส่งเสียงวี๊ด วี๊ด นกเป็ดแดงที่เห็นในบ้านเรามีทั้งที่เป็นนกประจำถิ่นและย้ายถิ่นเข้ามาช่วงฤดูหนาว อาศัยตามทุ่งนา หนองบึง และทะเลสาบทั่วประเทศ พวกที่เป็นนกอพยพจะทยอยบินกลับในเดือนเมษายน และ นกปากห่าง ซึ่งเป็นนกขนาดใหญ่ ขนสีเทาเกือบทั้งตัวที่สะโพก ขอบปีก และหางเป็นสีดำ ปากใหญ่ เวลาหุบปากตรงกลางปากจะไม่ติดกัน ทำให้คาบหอยโข่งหรือหอยเชอรี่ ซึ่งเป็นอาหารโปรดได้ถนัด นกปากห่างเป็นนกที่อพยพเข้ามาประมาณช่วยเดือนตุลาคม หากินและเลี้ยงลูกจนโตจึงจะพากันบินอพยพกลับราวๆ เดือนพฤษภาคม นอกจากนี้ ยังมีนกน้ำหลายชนิดที่ของทำรังเป็นกลุ่มและอยู่ปะปนรวมกันบนกออ้อกอพง และต้นไม้ต้นเดียวกันหรือต้นใกล้เคียง กันเช่น นกแขวก นกกระทง นกยางควาย นกยางกรอก นกยางเปีย นกยางโทนใหญ่ นกช้อน หอยขาว นกกาน้ำเล็ก โดยสร้างรังด้วยใบอ้อ ใบพงหรือกิ่งไม้เล็กๆ แบบหยาบๆ เป็นกลุ่ม เพื่อช่วยกันระวังภัยและหาอาหารอยู่ตามบึงหรือทุ่งนา เช่น ปลา กบ เขียด กุ้ง หอย ปู แมลง หนู และงูธรรมชาติ อังคดงามทั้งหลายเหล่านี้ พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวทุกท่านที่มาเที่ยวในบึงฉวากและจะบันทึกอยู่เป็นความทรงจำที่สวยงามของทุกท่านตลอดไป นานเท่านั้นพ.ศ.2525 นายจรินทร์ กาญจโนมัย ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ในขณะนั้นได้มีแผนพัฒนา หมู่บ้านรอบๆ บึงฉวาก และพบว่าบึงฉวากมีพื้นที่มากพอสมควร มีนกชนิดต่างๆ

18 ตุลาคม 2525 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีประกาศเรื่อง กำหนดให้พื้นที่บริเวณ บึงฉวากในท้องที่ตำบลบ้านเขวียน อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท และตำบลปากน้ำ ตำบลเดิมบาง ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 โดยได้กำหนดชนิดสัตว์ป่าที่ห้ามล่า จำนวน 59 ชนิด เป็นจำพวกนก 58 ชนิด และสัตว์เลื้อยคลานด้วยนม 1 ชนิด (นาทุกชนิดในวงค์ย่อย)

29 มีนาคม 2526 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 100 ตอนที่ 48 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2526 ลงประกาศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำให้นับตั้งแต่วันถัดจากวันที่ 29 มีนาคม 2526 เป็นต้นมาเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวาก จึงได้รับจัดตั้งสมบูรณ์แบบ

พ.ศ.2537 จังหวัดสุพรรณบุรี โดย ฯพณฯบรรหาร ศิลปอาชา ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ จัดทำโครงการพัฒนาบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ครบ 50 ปี ในปี พ.ศ. 2539เกิดศูนย์พัฒนาการจัดการสัตว์ป่าบึงฉวาก ซึ่งปัจจุบันเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติเพื่อเฉลิมฉลองในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์เป็นปีที่ 50 ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษา สำรวจค้นคว้าวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า ดำรงสายพันธุ์สัตว์ป่า พัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า ปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งอาหารของสัตว์ป่า ฯลฯซึ่งต่อมาได้มีการสร้างกรงนกใหญ่และสวนสัตว์ เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าชม

19 กรกฎาคม 2539 เริ่มดำเนินการก่อสร้างสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ อาคาร 1 ซึ่งเป็นโครงการเทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์เป็นปีที่ 50 ใช้งบประมาณก่อสร้าง 30 ล้านบาท มีผู้ปลาจำนวน 30 ผู้จัดแสดงพันธุ์ปลาน้ำจืดได้ประมาณ 50 ชนิด รวมทั้งได้ดำเนินการก่อสร้างบ่อจระเข้ของสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำควบคู่กันไปด้วย ซึ่งเป็นบ่อจระเข้ที่จำลองให้มีสภาพใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด พื้นที่ประมาณ 3 ไร่

พ.ศ.2541 บึงฉวากเฉลิมพระเกียรติถูกจัดให้เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติตามอนุสัญญาแรมซาร์ ลักษณะที่เรียกว่า เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำตามอนุสัญญาแรมซาร์นั้นก็คือ พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่จมน้ำ น้ำขัง พื้นที่พรุ พื้นที่แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างทั้งที่มีน้ำขังหรือท่วมถาวรและชั่วคราว ทั้งแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล แหล่งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึงพื้นที่ชายฝั่ง ทะเลและทะเลในบริเวณ ซึ่งน้ำลดต่ำสุด น้ำลึกไม่เกิน 6 เมตร ซึ่งบึงฉวากเข้าข่ายลักษณะดังกล่าวกฎหมายพันธุ์ 2541 สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำอาคาร1แล้วเสร็จสามารถเปิดให้ประชาชนเข้าชมได้

พ.ศ.2542 เริ่มดำเนินการก่อสร้างอุทยานผักพื้นบ้านเพื่อการยังชีพเฉลิมพระเกียรติขึ้นบริเวณ เกาะกลางน้ำ เนื้อที่ 26 ไร่ ของบึงฉวากเพื่อรวบรวมพันธุ์ผักพื้นบ้านจากทั่วประเทศ กว่า 500 ชนิด เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเกษตรกรสร้างจิตสำนึกให้รู้ถึงคุณค่าของ ผักพื้นบ้าน ซึ่งการก่อสร้างอุทยานผักพื้นบ้านเพื่อการยังชีพเฉลิมพระเกียรติแล้วเสร็จ ปลายปีงบประมาณ 2543

1 มกราคม 2544 เปิดให้ประชาชนได้เข้าชมอุทยานผักพื้นบ้านเพื่อการยังชีพเฉลิมพระเกียรติได้

20 เมษายน 2544 ฯพณฯบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 21 วางศิลาฤกษ์อาคารสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ หลังที่ 2 โดยให้เชื่อมต่อกับหลังที่ 1 ใช้งบประมาณในการก่อสร้าง 51 ล้านบาท ภายในตัวอาคารประกอบด้วยตู้ปลาขนาดใหญ่ บรรจุน้ำได้ 1 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 1 ตู้ และมีตู้ปลาขนาด 1 ตัน จำนวน 30 ตู้ จัดแสดงพันธุ์ปลา น้ำจืดได้ 60 ชนิด นอกจากนี้ยังมีปลาทะเลสวยงามอีก 7 ตู้

22 พฤษภาคม 2546 การก่อสร้างสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ หลังที่ 2 แล้วเสร็จสมบูรณ์

23 พฤษภาคม 2546 เปิดให้ประชาชนสามารถเข้าชมในตัวอาคารสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ บึงฉวากเฉลิมพระเกียรติเป็นวันแรก มีประชาชนและนักท่องเที่ยวจากทั่วสารทิศหลั่งไหลกันมาเข้าชมเป็นจำนวนมากเป็นปรากฏการณ์ของการท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี

สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติก่อสร้างขึ้นภายใต้โครงการพัฒนาบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ เป็นโครงการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์เป็นปีที่ 50 ได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2539 และสามารถเปิดให้ประชาชนได้เข้าชมเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2541 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดสร้างเพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษาพฤติกรรมสัตว์น้ำที่สำคัญให้กับนักวิชาการ ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป เพื่อปลูกสร้างจิตสำนึกให้รู้จัก และรักษาทรัพยากร อันมีค่าของประเทศไทยสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ บึงฉวากเฉลิมพระเกียรติมีสิ่งที่น่าสนใจดังนี้

- อาคารแสดงพันธุ์สัตว์น้ำหลังที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยตู้ปลาน้ำจืด ขนาด 30 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 1 ตู้ และตู้ปลาน้ำจืด ขนาด 1 – 3 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 24 ตู้

- อาคารแสดงพันธุ์สัตว์น้ำหลังที่ 2 เนื่องด้วยอาคารแสดงพันธุ์สัตว์น้ำหลังที่ 1 มีขนาดเล็กสามารถ จัดแสดงพันธุ์สัตว์น้ำได้เพียง 50 กว่าชนิดเท่านั้น ฯพณฯ บรรหาร ศิลปอาชา จึงดำริให้จัดสร้างอาคาร แสดงพันธุ์สัตว์น้ำหลังที่ 2 ขึ้น โดยให้ตัวอาคารทั้งสองหลังเชื่อมติดกัน ภายในตัวอาคาร ประกอบด้วย ตู้ปลาขนาดใหญ่ บรรจุน้ำได้ 400 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 1 ตู้ สามารถเดินดูปลาได้รอบตู้ และมีอุโมงค์ลอดใต้ตู้สามารถชมความเคลื่อนไหวของสัตว์น้ำในตู้จาก อุโมงค์ได้ อุโมงค์มีความยาว ประมาณ 8.5 เมตร อุโมงค์ปลาน้ำจืด ตู้ปลาใหญ่นี้ใช้อะคริลิกในการสร้างตู้ ซึ่งอะคริลิกมีความหนาถึง 88 มม.(3.5 นิ้ว) นอกจากตู้ปลาใหญ่แล้วยังมีตู้ปลาน้ำจืดขนาด 1 ลูกบาศก์เมตร อีก 30 ตู้ ซึ่งอาคารหลังที่ 2 นี้ สามารถเปิดให้ชมได้ เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2546 นอกจากตู้ปลาน้ำจืดในอาคารแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ยังจัดแสดงตู้ปลาน้ำเค็มด้วย โดยจัดแสดงอยู่ในอาคารหลังที่ 1 จำนวน 3 ตู้ และในอาคารหลังที่ 2 จำนวน 7 ตู้ การจัดแสดงพันธุ์ปลาน้ำจืดในอาคารแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ทั้ง 2 อาคาร มีทั้งพันธุ์ปลาไทยและพันธุ์ปลาต่างประเทศ ซึ่งมีประมาณ 11ชนิดสำหรับพันธุ์ปลาที่น่าสนใจเช่น

แหล่งท่องเที่ยว

บึงฉวากอยู่ในอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นส่วนหนึ่งของแม่น้ำท่าจีน ที่เกิดการทับถมของตะกอนดินโคลน จึงถูกแยกตัวออกมาเป็นบึงใหญ่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีระบบนิเวศอันหลากหลาย ภายในพื้นที่กว่า 1,700 ไร่ อุดมไปด้วยพรรณไม้น้ำนานาชนิดโดยเฉพาะบัวแดง ในยามเช้าจะชูช่อบาน อดโฉมเป็นจำนวนมาก ท่ามกลางบรรยากาศที่เงียบสงบนักท่องเที่ยวสามารถนำเต็นท์มาตั้งแคมป์พักได้ด้วยสภาพแวดล้อมของบึงที่มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ด้วยพรรณไม้น้ำนานาชนิด เช่น บัว กก อ้อ รูปถ่าย ผักตบ สำหรับหลากหลายชนิด เป็นต้น จึงเป็นที่อยู่อาศัยของนกน้ำนกทุ่งประมาณ 70 ชนิด มีทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพที่ผ่านมาอาศัยหรือพักพิงชั่วคราว อาทิ อีโกลี นกกาน้ำ และนกอพยพอย่างนกเป็ดแดงที่มาในช่วงฤดูหนาว นกปากห่างที่มาในช่วงเดือนตุลาคม นกทูต และเป็ดเป็ดที่จัดเป็นนกอพยพที่หาดูได้ยากก็เคยพบเห็นที่นี่ รวมถึงเป็ดแดงจำนวนนับหมื่นๆ ตัวในช่วงฤดูหนาว นอกนั้นก็ยังมีเป็ดคับแค เป็ดผี นกอีโกลี นกอีแจว นกกระสานวล นกกระสาแดง นกกระยาง ฯลฯ นอกจากนี้บึงฉวากยังเป็นแหล่งรวมปลานานาพันธุ์ เช่น ปลาช่อน ปลาตะเพียน ปลาสลิด ฯลฯ ปัจจุบันบึงฉวากได้รับการประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำตามสนธิสัญญาแรมซาร์ เมื่อปี พ.ศ. 2541 และประกาศเป็นเขตห้ามล่าเมื่อปี พ.ศ. 2525 บึงฉวากจึงมีความสำคัญทั้งในแง่ที่เป็นแหล่งน้ำ แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางเกษตร ทั้งยังได้จัดสรรพื้นที่โดยรอบบึงฉวากเพื่อการศึกษาและวิจัย อาทิ สวนรวมพันธุ์ไม้ ป้อมจระเข้น้ำจืด อุทยานผักพื้นบ้านสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ฯลฯ นักท่องเที่ยวที่ไปเยือนยังสามารถพบเห็นวิถีของชาวบ้านในละแวกพื้นที่ที่ออกมาหาปลาตามบริเวณบึงน้ำด้วยการใช้อุปกรณ์แบบพื้นบ้าน เช่น เบ็ดตกปลา วางเบ็ดราว วางอวน เพื่อจับสัตว์น้ำเหล่านั้นไปบริโภคหรือจำหน่ายแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราหาเลี้ยงครอบครัว รวมถึงการเก็บผักบัวที่มีอยู่อย่างค้ำคั้นตามหนองบึง

บึงฉวากเป็นศูนย์รวบรวมความรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มาเที่ยวกันได้ทั้งครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น คุณก ชมปลา ปิกนิก รับประทานอาหาร ชิมผักพื้นบ้าน หรือมาตกปลาซึ่งเป็นกิจกรรมหลักที่พบเห็นได้รอบบึงนักท่องเที่ยวสามารถนั่งรถโดยสารภายในที่จะแวะ 3 จุดหลัก คือ สถานีที่ 1 นำชมกรงสัตว์ต่างๆ มีทั้งกรงเสือ ซึ่งภายในตกแต่งเป็นถ้ำและเนินหินให้คล้ายกับธรรมชาติของสถานที่ที่เสืออยู่เพื่อให้สามารถชมพฤติกรรมของเสือ ตลอดจนกรงเสือขนาดต่างๆ เพื่อศึกษาและขยายพันธุ์ กรงนกน้ำ ที่นำเอานกน้ำหลากหลายชนิดในธรรมชาติที่มีทั้งนกกระเรียน นกอีโกลี นกเป็ดเทา มาให้ชม กรงไก่ฟ้าและกรงสัตว์ปีก ที่มีนกตระกูลไก่ฟ้า อาทิ ไก่ฟ้าหลังขาว ไก่ฟ้าพญาลอ นกเงือกหัวแรด ฯลฯ สถานีที่ 2 นำชมอุทยานพื้นบ้าน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรที่จัดขึ้นโดยกรมส่งเสริมการเกษตร และสถานีที่ 3 คือสถานแสดงพันธุ์ปลาของกรมประมง ซึ่งจัดเป็นสถานแสดงพันธุ์ปลาน้ำจืดภายในแหล่งน้ำภาคกลาง มีบ่อเลี้ยงจระเข้ในสภาพธรรมชาติมีสะพานล้อมรั้วให้เดินชมได้อย่างใกล้ชิด

อุทยานผักพื้นบ้าน

ผักพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยมาแต่โบราณ นอกจากจะปลอดภัยจากสารเคมียังใช้เป็นยารักษาสุขภาพและใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ เช่น ห่อ รัด มัด ร้อย ย้อมผ้า เป็นต้น ด้วยคุณประโยชน์มากมายของผักพื้นบ้าน ทำให้กรมส่งเสริมการเกษตรจัดพื้นที่ 26 ไร่ ของบึงฉวากเป็นอุทยานผักพื้นบ้าน โดยการนำเอาผักพื้นบ้านของทุกภาคทั้งที่พบได้ทั่วไปและหายากมาเพาะปลูกเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ อาทิ ผักทำม้งที่มีกลิ่นเหมือนแมงดา นำมาใช้แทนแมงดาได้ จี๊วดอกแดงที่นำดอกไปทำแกงแค ตลอดจนผักชื่อแปลกๆ อย่างพ้อคำดีเมีย ที่เป็นพืชตระกูลเฟินสามารถนำมารับประทานเป็นผักสด ด้วยการปลูกที่ไม่ใช้สารเคมี แต่ใช้วิธีการทางชีวภาพคือ การใช้ตัวห้ำ ตัวเบียน กบเขียดในการกำจัดแมลง รวมทั้งการใช้สารสกัดจากสะเดาในการกำจัดแมลงต่างๆ โดยมีการจัดสรรพื้นที่ให้ผักพื้นบ้านเป็นไม้ประดับสวนหย่อมแทน และปรับสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของพืช อาทิ พืชที่ต้องการความชื้นมากจะจัดให้อยู่ในบริเวณที่ชื้น พืชน้ำจะจัดให้อยู่ในบึงน้ำ ส่วนพืชผักในกลุ่มของพริก กระเพรา หรือกลุ่มพืชตระกูลคล้า จะจัดให้อยู่กลางแจ้ง ตลอดจนการจัดสวนที่นำผักพื้นบ้านมาปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ ฯลฯ โดยมีเจ้าหน้าที่พาชมพร้อมคำอธิบาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 สถานี คือ สถานีที่ 1 มีการบรรยายและชมนิทรรศการเกี่ยวกับความเป็นมาและวัตถุประสงค์ แผนผังอุทยาน ห้องสมุด ห้องจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที สถานีที่ 2 นำชมพันธุ์ไม้น้ำนานาชนิด อาทิ ดอกบัวนานาพันธุ์ ชมพรรณไม้ระหว่างทาง พร้อมทั้งแนะนำพืชผักที่สำคัญ ใช้เวลาประมาณ 20 นาที สถานีที่ 3 จะเป็นการปลูกพืชในโรงเรือนระบบระเหยน้ำ แสดงการปลูกพืชแบบใช้ดินและไม่ใช้ดิน ฯลฯ ที่นี้มีการทดลองปลูกพริกหวาน แคนตาลูป ผักเมืองหนาว (ยังอยู่ในขั้นทดลอง) สถานีที่ 4 ชู่มไม้เลื้อยเล็กและใหญ่ ชู่มสามเหลี่ยมลายไทย ชู่มด้านหน้า ใช้เวลาประมาณ 30 นาที การเดินทางและที่ตั้ง อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โทร. 0-3552-4736 ,0-3552-4740 อุทยานผักพื้นบ้าน โทร.0-1948-9214 เดินทางโดยรถยนต์ จากกรุงเทพฯ ใช้ถนนสายตลิ่งชัน-สุพรรณบุรี (ทางหลวงหมายเลข 340) ระยะทางประมาณ 160 กิโลเมตร เมื่อถึงอำเภอเดิมบางนางบวชจะสามารถเข้าได้ 2 เส้นทางคือ เส้นทางที่ 1 เมื่อถึงสี่แยกทางเข้าตัวอำเภอเดิมบางนางบวช เลี้ยวซ้ายขึ้นสะพานข้ามแม่น้ำท่าจีนตรงไปจนพบสามแยกตัดกับถนนเลียบคลองชลประทาน เลี้ยวขวาไปตามถนนเลียบคลองชลประทานจะถึงบึงฉวาก เส้นทางที่ 2 จากอำเภอเมืองสุพรรณบุรี มาตามทางหลวงหมายเลข 340 หลักกิโลเมตรที่ 147 ด้านซ้ายมือจะเห็นโรงเรียนวัดเดิมบางนางบวช ให้เลี้ยวซ้ายเข้าซอยข้างโรงเรียนแล้วข้ามแม่น้ำตรงไป เมื่อถึงสามแยกตัดกับถนนเลียบคลองชลประทานให้เลี้ยวขวาไปตามถนนเลียบคลองชลประทานจนพบสะพานข้ามคลองชลประทานด้านซ้ายมือ ให้เลี้ยวซ้ายข้ามสะพานแล้วตรงไปเรื่อยๆ จะถึงบึงฉวาก การเปิดให้เข้าชม ทุกวัน เวลา 8:30-16:00 น. ส่วนการนำชมตามสถานีต่างๆ ของอุทยานผักพื้นบ้าน ต้องมาเป็นหมู่คณะไม่ต่ำกว่า 20 คน และต้องแจ้งล่วงหน้า อัตราค่าเข้าชม - สิ่งอำนวยความสะดวก มีรถพ่วงบริการ

ชมภายในบึงฉวาก รถจะออกทุกครึ่งชั่วโมงเพื่อนั่งชมภายในบริเวณสวน โดยจะเริ่มตั้งแต่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สถานีที่ 1 นำชมทรงสัตว์ต่างๆ ของกรมป่าไม้ สถานีที่ 2 นำชมอุทยานผักพื้นบ้าน

ภาพที่ 1 ป้ายทางเข้า สวนสัตว์น้ำ บึงฉวาก

ภาพที่ 2 น้ำตกเทียม

ภาพที่ 3 แหล่งจระเข้

บึงบอระเพ็ด

ประวัติความเป็นมาและการพัฒนา

พื้นที่ของบึงบอระเพ็ดในอดีตนั้นเป็นที่ราบลุ่ม แวดล้อมไปด้วยป่าไม้เบญจพรรณอันอุดมสมบูรณ์ มีลำคลองเล็กๆ ไหลผ่านและประกอบไปด้วยหนองน้ำหลายแห่ง เมื่อถึงฤดูฝนจะมีน้ำทางเหนือไหลหลากทำให้บริเวณบึงบอระเพ็ดมีน้ำท่วมเป็นบริเวณกว้างจนกลายเป็นทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ อุดมไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด ทั้งพันธุ์ปลาชนิดต่างๆ จะเข้ กุ้งก้ามกรามและเต่าน้ำ โดยเฉพาอย่างยิ่งในเรื่องจะเข้แล้วเป็นที่เลื่องลือกันว่าบึงบอระเพ็ดมีจะเข้ชุกชุมมาก จนผู้คนที่นั่งรถไฟผ่านบึงบอระเพ็ดสามารถมองเห็นจะเข้ที่ลอยอยู่ในบึงและส่วนหนึ่งก็ขึ้นมานอนฝั่งแคดตามชายบึงหรือบนเกาะ ในปี พ.ศ. 2466 ดร.อิวัจ เอ็ม สมิต ชาวอเมริกันซึ่งเป็นที่ปรึกษาด้านการประมงกระทรวงเกษตรธิการได้ออกสำรวจบึงบอระเพ็ดและได้รายงานผลการสำรวจเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2466 ว่าบึงบอระเพ็ดเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่และมีความสำคัญมากเกี่ยวกับเรื่องการประมง เพราะว่าเป็นแหล่งพันธุ์ปลา เป็นทำเลที่ปลาอาศัยเลี้ยงตัว วางไข่ และแพร่พันธุ์ ควรจะมีการบำรุงรักษาให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลา ดังนั้นกระทรวงเกษตรธิการจึงได้นำเรื่องนี้กราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตสงวนบึงบอระเพ็ดไว้เป็นที่สงวนพันธุ์สัตว์น้ำ โดยการสร้างคันกั้นน้ำและประตูระบายน้ำ เพื่อเก็บกักน้ำที่ระดับ 23.80 ร.ท.ก. ตลอดปี และได้รับพระบรมราชานุญาตให้ดำเนินการเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2469 การก่อสร้างทำนบกั้นน้ำและประตูระบายน้ำเริ่มจากปี พ.ศ. 2470 และเสร็จในปี พ.ศ. 2471 สามารถกักเก็บน้ำได้ตลอดปีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติในเวลานั้นได้ประกาศกำหนดเขตบึงบอระเพ็ดไว้เป็นที่รักษาพืชพันธุ์ปลาน้ำจืด ในปี พ.ศ. 2471 และพิจารณาแก้ไขในปี พ.ศ. 2473 โดยกำหนดเนื้อที่ประกาศเป็นเขตหวงห้ามไว้ประมาณ 250,000 ไร่ และต่อมารัฐบาลได้ตราพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ 4 สิงหาคม 2480 ถอนการหวงห้ามเหลืออยู่จนถึงปัจจุบัน 132,737 ไร่ 56 ตารางวา โดยมีอาณาเขตติดต่อกัน 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอชุมแสง และอำเภอท่าตะโก ในปี พ.ศ. 2490 กระทรวงเกษตรธิการได้แบ่งเขตรักษาพืชพันธุ์ออกเป็น 2 เขต คือ เขตที่ 1 เป็นเขตหวงห้ามมิให้ผู้ใดทำการประมง โดยเด็ดขาด มีเนื้อที่ 38,850 ไร่ เขตที่ 2 เป็นเขตหวงห้ามที่อนุญาตให้ราษฎรทำการประมง โดยใช้เครื่องมือบางชนิดที่กำหนดให้ใช้ได้ มีเนื้อที่ 93,887 ไร่ 56 ตารางวา

ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

บึงบอระเพ็ดตั้งอยู่ ณ ตำแหน่งภูมิศาสตร์ที่ละติจูด 15 องศา 40 ลิปดา ถึง 15 องศา 45 ลิปดาเหนือ และ ลองจิจูด 100 องศา 10 ลิปดา ถึง 100 องศา 23 ลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ 132, 737 ไร่ หรือ 212.3792 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดนครสวรรค์ รวม 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองนครสวรรค์ อำเภอชุมแสง และอำเภอท่าตะโก ซึ่งทั้ง 3 อำเภอได้แบ่งเขตที่กลางบึงบอระเพ็ด โดยมีอาณาเขต ดังนี้ ทิศเหนือ ขนานไปกับคลองปลากดในเขต อำเภอชุมแสง ท้องที่ตำบลทับกฤช มีถนนสายทับกฤช – ท่าตะโก โดยได้แบ่งพื้นที่ที่บึงบอระเพ็ดไปส่วนหนึ่งซึ่งพื้นที่ในด้านนี้จะมีความตื้นเขินมาก และมีราษฎร บุกรุกจับจองมากที่สุด ทิศตะวันออก จากปากคลองปลากดใน ถึงบ้านแหลมจันทร์ ในเขตอำเภอชุมแสงผ่านบ้านคลองบอน บ้านกระทุ่มเจ้า บ้านปากง่ามเหนือ ในเขตอำเภอท่าตะโก รวมถึงพื้นที่เขาพนมเศษ ทิศใต้ อยู่ในเขตอำเภอท่าตะโก และอำเภอเมือง ซึ่งจะขนานไปกับถนนสายนครสวรรค์ – ท่าตะโก ทิศตะวันตก อยู่ในเขตตำบลแควใหญ่ ตำบลเกรียงไกร อำเภอเมือง และ ตำบล ทับกฤช ในเขตอำเภอชุมแสงใช้ทางรถไฟเป็นขอบเขตจากสถานีรถไฟนครสวรรค์ (สถานีหนองปลิงเดิม) ถึงสถานีคลองปลากด

การปรับปรุงบึงบอระเพ็ด

ปี พ.ศ. 2502 มีการปรับปรุงบึงครั้งแรกโดยลดระดับน้ำ ผลผลิตสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นจากเดิมแล้วลดลง ปี พ.ศ. 2515 มีการปรับปรุงบึงบอระเพ็ดครั้งที่ 2 โดยการลดระดับน้ำเช่นเดียวกับครั้งแรก ผลผลิตเพิ่มขึ้นแล้วลดลงปี พ.ศ. 2534-2536 ได้ปรับปรุงบึงครั้งใหญ่โดยการขุดลอกตะกอน บำรุงปรับปรุงฝายกั้นน้ำใหม่เพื่อให้สามารถกักเก็บน้ำได้มากขึ้นโดยสามารถกักเก็บน้ำได้ในระดับความสูง 24 เมตร ร.ท.ก.

ลักษณะภูมิประเทศ

ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง(Flood Plain) ทางด้านเหนือของบึงฯ มีแม่น้ำน่านไหลผ่าน ทางด้านใต้มีลำห้วยเล็กๆ ไหลสู่บึง คือ คลองวังมหาก และคลองขุด ทางด้านตะวันออกของบึง มีพื้นที่น้ำจืดเขาพนมเศษ น้ำไหลเข้าทางคลองไผ่ไหม และคลองตะโก น้ำไหลออกจากบึงฯทางคลองบอระเพ็ดผ่านประตูระบายน้ำภายในศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดลงสู่แม่น้ำน่าน และมีฝายกั้นน้ำทางทิศตะวันตกของบึง

ลักษณะทางกายภาพ

บึงบอระเพ็ดตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศร้อนชื้นแบบสะวันนา มีช่วงฤดูฝนและฤดูแล้งชัดเจน ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงมีฝนตกชุกในฤดูฝนและได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จึงหนาวเย็นและแห้งแล้งในฤดูแล้ง ซึ่งฤดูร้อนมีอากาศร้อนจัด อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 28.4 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 69.6 % ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,081.9 มม./ปี บึงบอระเพ็ดมีพื้นที่รับน้ำประมาณ 2.75 ล้านไร่ หรือ 4,400 ตร.กม. ระดับความลึกเฉลี่ยของน้ำในบึงประมาณ 1.6 เมตร บริเวณที่ลึกที่สุดประมาณ 5 เมตร ระดับน้ำต่ำสุดในเดือนสิงหาคม และสูงสุดในเดือนตุลาคม มีเนื้อที่ผิวน้ำประมาณ 62,500 ไร่ (100 ตร.กม.) ในบึงมีเกาะเล็กๆ อยู่ราว 10 เกาะ เนื้อที่ประมาณ 900 ไร่ (1.44 ตร.กม.) เกิดจากการทับถมรวมตัวของพันธุ์ไม้

ลักษณะทางนิเวศวิทยา

บึงบอระเพ็ดเป็นระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ ประกอบด้วยพื้นที่น้ำขังซึ่งในฤดูแล้งกลายเป็นบึงน้ำใหญ่ผิวน้ำเปิดโล่ง บริเวณที่มีระดับความลึกของน้ำไม่มากนักมีพืชลอยน้ำเกาะกลุ่มอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะทางตะวันตกเฉียงเหนือ พืชลอยน้ำเกาะกลุ่มใหญ่จนมองคล้ายเกาะลอย มีทุ่งบัว มีบริเวณที่เป็นเกาะซึ่งเดิมเป็นเนินดิน เมื่อสร้างประตูน้ำแล้วน้ำท่วมไม่มีดิน บริเวณที่ลุ่มชื้นแฉะ ป่าพรุและป่าละเมาะริมบึง ซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างระบบนิเวศน้ำและบก น้ำท่วมเฉพาะในช่วงน้ำมาก มีพืชยืนน้ำขึ้นอยู่หนาแน่น และโดยรอบบึงเป็นทุ่งนาและทุ่งหญ้า เนื่องจากมีลำน้ำลำห้วยไหลลงสู่บึง พัดพาตะกอนและธาตุอาหารสะสมอยู่ จึงอุดมด้วยพืชและสัตว์นานาชนิด ที่สำคัญคือเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อนให้กับแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยหากินสร้างรังวางไข่ของนกนานาชนิด ทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพย้ายถิ่น

ธรรมชาติที่น่าสนใจและความหลากหลายทางชีวภาพ พันธุ์ปลาน้ำจืด

บึงบอระเพ็ดเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ซึ่งเคยสำรวจพบว่า มีพันธุ์ปลามากมายหลายชนิด ประกอบด้วยพันธุ์ปลาน้ำจืด 31 ครอบครัว 148 ชนิด แพลงค์ตอนพืช 44 ชนิด แพลงค์ตอนสัตว์ 22 ชนิด (ปลอดประสพ และคณะ, 2525) ซึ่งเป็นปลาที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ปลาช่อน ปลาชะโด ปลาแดง ปลาเค้า และปลาเสือตอ รวมทั้งปลาสวยงามอีกหลายชนิด ปลาที่มีชื่อเสียงที่สุดของบึงบอระเพ็ด คือ ปลาเสือตอเนื่องจากมีราคาสูงมาก เดิมเป็นปลาที่คนนิยมบริโภคเพราะว่าเนื้อปลาชนิดนี้มีรสดี เป็นที่เลื่องลือกันว่าถ้าใครมาจังหวัดนครสวรรค์ แล้วไม่ได้บริโภคปลาเสือตอถือว่ายังไม่ถึงจังหวัดนครสวรรค์ แต่ในปัจจุบันนี้ปลาเสือตอกลายเป็นปลาสวยงามที่เลี้ยงดูเล่น ไม่สามารถนำมา

บริโภคได้ เพราะว่าเป็นปลาที่หายาก และมีราคาแพงมาก ราคาปลาเสือดอเมื่อประมาณ 15 ปี มาแล้ว ราคา กิโลกรัมละ 300 บาท และปัจจุบันปลาเสือดอที่มีน้ำหนักประมาณ ครึ่งกิโลกรัมมีราคาซื้อขายในประเทศประมาณ 2-3 หมื่นบาทปัจจุบันนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมในบึงเสื่อมสภาพลง เช่นมีวัชพืชมากมาย บางส่วนของวัชพืชเน่าตาย และจมลง ทำให้บึงบอระเพ็ดตื้นเขิน ทำให้เสียสภาพเหมาะสมแก่สัตว์น้ำ จึงทำให้พันธุ์ปลาน้ำจืดมีจำนวนลดลงทั้งชนิดและปริมาณ โดยพบเพียง 13 ครอบครัว 30 ชนิด แพลงค์ตอนพืช 19 ชนิด และแพลงค์ตอนสัตว์ 9 ชนิด (สุอินทร์และกาญจนา, 2538) จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาบึงบอระเพ็ดให้มีสภาพที่เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง

พันธุ์ไม้น้ำ

บึงบอระเพ็ดเป็นแหล่งที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชน้ำนานาชนิด มีรายงานการพบพันธุ์ไม้น้ำในช่วงปี 2522 – 2537 อย่างน้อย 32 ชนิด ถึงมากกว่า 73 ชนิด จำแนกได้เป็น 6 บริเวณ คือ บริเวณผืนน้ำเปิดโล่ง มีพืชใต้น้ำและพืชปรืมน้ำ กระจายอยู่ในน้ำลึกรอบๆ บริเวณที่มีบัว พบประมาณร้อยละ 10-15 ของพื้นที่น้ำ ชนิดเด่น ได้แก่ คีปรี้น้ำ, สาหร่ายไฟ, สาหร่ายข้าวเหนียว, สาหร่ายหางกระรอก, สาหร่ายฉัตร, สาหร่ายเส้นด้าย, สาหร่ายพวงกะโหลก และต้นตะวาวบริเวณพืชลอยน้ำ มีทั้งที่มีใบลอยน้ำ กระจายเป็นหย่อมๆ ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่น้ำ และลอยน้ำทั้งต้น ชนิดเด่น ได้แก่ จอกหูหนู, ผักตบชวา, แหน, แหนแดง, แพงพวยน้ำ, กระเจ็บ, ผักบุ้ง บริเวณพืชโผล่พ้นน้ำ หรือพืชยืนน้ำ แพร่กระจายอยู่ทั่วไป จากฝั่งลงไปในบึงประมาณ 0.5-1 กม. รอบๆ บึง และกระจายเป็นหย่อมๆ ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่น้ำ พืชเด่น ได้แก่ กกสามเหลี่ยมเล็ก, ฐปฤยา, เอื้องเพ็ดม้า, บัวหลวง, บัวสายหรือบัวแดง, บัวกินสาย, หญ้าแพรกน้ำ, เทียนนา, แห้วทรงกระเทียม บริเวณเกาะ กลางบึงและใกล้ฝั่ง ซึ่งน้ำอาจท่วมในฤดูที่น้ำมาก และไม่ท่วมในฤดูแล้ง พืชเด่น ได้แก่ ลำเจียก, อ้อ, หญ้าไซ, หญ้าขน, หญ้าแหม, หญ้าปล้อง, หญ้าข้าวนก บริเวณป่าพรุ ริมบึง น้ำท่วมบางฤดู พืชเด่น ได้แก่ สนุ่น, จิกนา, ก้านเหลือง, ทองกวาวบริเวณทุ่งนา ปลูกข้าว บางฤดูปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง มีไม้พุ่มขนาดเล็กขึ้นอยู่ริมบึงเป็นหย่อม จะเข้ เมื่ออดีต จะเข้เป็นสัตว์ที่ชุกชุมมากในบึงบอระเพ็ด และจะเข้พันธุ์บึงบอระเพ็ด เป็นจะเข้ที่มีราคาแพง เพราะมีหนังสีเหลืองสวย ในบึงบอระเพ็ดมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การอาศัยของจะเข้ เพราะจะเข้เป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ จะเข้ที่มีอายุเกิน 7 ปี สามารถผสมพันธุ์กันได้ จะผสมพันธุ์ในน้ำมักจะเป็นช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ในฤดูกาลผสมพันธุ์ตัวผู้จะครางและส่งเสียงร้องได้ยินไปไกล เพื่อเป็นสัญญาณเรียกตัวเมีย หลังจากจับคู่ผสมพันธุ์กันแล้ว จะเข้จะวางไข่ในราวเดือน มีนาคม ถึงเมษายน จะเข้สร้างรังวางไข่โดยใช้หางกวาดใบไม้ห่อเข้ามกลุมรังไข่ จะเข้จะวางไข่ครั้งละ 20 – 40 ฟอง และจะฟักเป็นตัวโดยใช้เวลา 65-80 วัน แต่เป็นที่เสียดายว่า จะเข้ในบึงบอระเพ็ดได้ถูกจับไปหมดแล้ว แต่ในอนาคตอันใกล้

ทางราชการจะได้นำจะเข้ามาปล่อยในบึงอีกครั้งหนึ่ง นก บึงบอระเพ็ดมีนกจำนวนมากอาศัยอยู่มากมายหลายชนิด จากฐานข้อมูลของศูนย์ชีววิทยาเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ ยืนยันการพบนก 182 ชนิด และปี 2541 มีบัญชีรายชื่อนกที่พบในบึงบอระเพ็ด 187 ชนิด บึงบอระเพ็ดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำสำคัญอยู่ในเส้นทางอพยพของนกซึ่งหนีความหนาวเย็นในฤดูหนาวมาจากทางตอนเหนือของโลก ทุกฤดูหนาว พบ นกนางแอ่นบ้าน จำนวนมากอพยพมาอาศัยอยู่รอบบึง นกแอ่นทุ่งใหญ่ จำนวนมากตามทุ่งโล่งหรือทุ่งหญ้าใกล้น้ำ และสร้างรังวางไข่บนพื้นดินที่เป็นโคลนแห้งหลังน้ำลด บึงนี้เป็นแหล่งน้ำในภาคกลางที่มีรายงานว่ามีนกเป็ดน้ำอพยพจำนวนมากที่สุด นกน้ำอื่นๆที่พบ ได้แก่ เป็ดหอม, เป็ดคำหัวดำ, เป็ดปากสั้น, เป็ดปากเขียว, เป็ดปากพลั่ว, เป็ดคำหัวสีน้ำตาล, เป็ดเป็ย, เป็ดหงส์, เป็ดคับแค และพบนกคูทในฤดูหนาว นกอื่นๆ ที่พบมากในหน้าหนาวเช่นกัน ได้แก่ นกยางชนิดต่างๆ, นกกระสาขาว, นกกระสาแดง, นกปากห่าง, เหยี่ยวทุ่ง, เหยี่ยวดำขาว, บางครั้งพบนกอินทรีปีกลายด้วย เคยมีรายงานว่าพบเหยี่ยวปลาหางขาว บริเวณริมบึงมีนกเค้าลม และนกกระจาบอาศัยอยู่จำนวนมาก รวมทั้งนกกระจาบปีกอ่อนนอกเหลือง, นกจาบสีทอง, นกนางแอ่นบ้าน, ในฤดูผสมพันธุ์มีนกยางไฟหัวดำ และนกยางไฟธรรมดาจำนวนมาก รวมทั้งนกกระสาแดง, เป็ดแดง, นกอัญชันหัวขาว, นกอีโก้ง, นกอีแจว ส่วนนกขนาดใหญ่เช่นนกกระทุง, นกตะกราม, มีรายงานว่าพบบินผ่านเป็นครั้งคราว สำหรับนกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร ที่เป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นของไทย บึงบอระเพ็ดเป็นแหล่งเดียวของโลกที่พบนกชนิดนี้ มีรายการพบเห็นเมื่อปี พ.ศ. 2511 ปัจจุบันไม่มีรายงานการค้นพบมานานแล้วนับว่าบึงบอระเพ็ดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งซึ่งจัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนกในเมืองไทย โดยเป็นแหล่งที่มีนกน้ำชุมนุมรวมกันอยู่มากกว่า 20,000 ตัว และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนกที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก อย่างน้อย 5 ชนิด ได้แก่ นกตะกราม, นกกระทุง, เป็ดคำหัวดำ, นกอินทรีปีกลาย, นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร นอกจากนั้นยังเป็นถิ่นที่อยู่ของนกที่ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่งของไทย ได้แก่ นกอ้ายจั่ว, นกนางนวล, นกกระสาแดง, นกกาบบัว, นกช้อนหอยขาว, เป็ดหงส์, เหยี่ยวดำ และนกที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์อีกหลายชนิดสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง คือ จระเข้ น้ำจืด ซึ่งเมื่อก่อนมีจำนวนมากแต่ถูกล่าจนไม่มีเหลืออยู่ในธรรมชาติของบึงแล้ว สัตว์เลื้อยคลานอื่นๆ ที่พบ ได้แก่ งูสายรุ้งดำ ซึ่งเป็นสัตว์เฉพาะถิ่น เต่านา เต่าบึงหัวเหลือง ตะพาบน้ำ งูคันขบ งูเหลี่ยม งูสามเหลี่ยม เขี้ย สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่พบได้แก่ เขียดนา เขียดบัว กบนา อึ่งอ่างบ้าน อึ่งน้ำเต้า เขียด งู ส่วนสัตว์เลื้อยลูกด้วยนมพบ 3 ชนิด คือ ลิงแสม, กระรอกปลายหางดำ, หนูพุกใหญ่ การทำการประมงในบึงบอระเพ็ด สำหรับการทำการประมงในบึงบอระเพ็ดนั้น มีทั้งทำการประมงเพื่อดำรงชีพและเพื่อการค้า ดังนั้นเครื่องมือที่ชาวประมงนิยมใช้ทำการประมงจึงมีความหลากหลาย ตั้งแต่ การใช้ข่ายขนาดตา 4.5-12 เซนติเมตร ลอบขนาดช่องตา 0.5-1.5 เซนติเมตร ซึ่งมีทั้งลอบนอนและลอบยืน ลอบโง่ เบ็ดราว เบ็ดคัน ไซ ยอยก อีจู้ แห จมวก สวิง ปั่น คำจับ และเครื่องช็อตไฟฟ้า ในส่วนของสัตว์

น้ำที่จับขึ้นมาได้นั้น บางส่วนนำไปขายในตลาดโดยตรง บางส่วนมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อภายในหมู่บ้าน และบางส่วนนำขึ้นมายังทำขึ้นปลาที่อยู่รอบบึงบอระเพ็ดบริเวณรอบบึงบอระเพ็ดมีทำขึ้นปลาจำนวนทั้ง 9 แห่ง ได้แก่ 1. ทำปลาปากคลองบึงบอระเพ็ด (ปัจจุบันตื้นเขินไม่สามารถขึ้นปลาได้) 2. ทำปลาหนองคู (ปัจจุบันตื้นเขินไม่สามารถขึ้นปลาได้) 3. ทำปลาดินแดง 4. ทำปลาทับกฤช 5. ทำปลาอุทยานนกน้ำ 6. ทำปลาเขาพนมเศษ ชนิดสัตว์น้ำที่ได้จากการทำการประมงในบึงบอระเพ็ด ได้แก่ กุ้ง ก้ามกราม ปลาสวาย ปลาเทโพ ปลากระแห ปลาหมอสี ปลาหางนกยูง ปลาแค่น้ำ ปลาหางปลา ปลาช่อน ปลานิล ปลาทราย ปลาสร้อย ปลาตะเพียน ปลาอีตีด ปลาแขยง ปลากระทิง ปลานวลจันทร์ ปลาน้ำดอกไม้ ปลากระสูบ ปลาแดง ปลาแค่น้ำ ปลาแรด ปลาสลิด ปลาชะโด ปลาตะโกก และปลาไหลในส่วนของการหาปลาบึงบอระเพ็ด พบว่ามีเรือตะเฒ่า 70 ลำ เรือหัวดาด 200 ลำ และเรือพาย 26 ลำ มีชาวประมงทำการประมงเป็นอาชีพหลัก และชาวประมงทำการประมงเป็นอาชีพเสริมประมาณ 5,100 คน โดยปกติจะมีชาวประมงทำการประมงวันละ 76 ราย จับปลาได้วันละ 24.75 ก.ก./ราย รายได้วันละ 428.90 บาท ทำการประมงเฉลี่ยเดือนละ 25 วัน โดยใช้ข่ายขนาดช่องตา 4.5 – 12 ซม. โดยสรุปมีรายได้เฉลี่ยจากการประมง 11,460 บาท/ครัวเรือน/ปี บึงบอระเพ็ด เป็นแหล่งน้ำ แหล่งเพาะปลูกพืชไร่ แหล่งน้ำสำหรับสัตว์เลี้ยง มีประโยชน์ต่อการคมนาคม และมีคุณค่าทางนันทนาการและการท่องเที่ยว แต่ที่สำคัญที่สุดคือ เป็นแหล่งผลิตทรัพยากรประมงที่สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศ นำรายได้มาสู่ประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบบึงที่ประกอบอาชีพการประมงตลอดมา คาดประมาณว่ามีปริมาณการจับปลาโดยเฉลี่ย 1,200-1,500 ตัน/ปี

ตารางที่ 1 ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ในบึงบอระเพ็ด ปี 2536 – 2543

ปี	ปริมาณการจับ(กิโลกรัม)	มูลค่าการจับ(บาท)
2536	36,911	922,775
2537	243,364	6,084,100
2538	162,321	4,058,025
2539	386,882	9,672,050
2540	606,362	15,159,050
2541	613,571	15,339,275
2542	605,536	15,138,400
2543	609,500	15,237,500
รวม	3,264,447	81,611,175

ด้านสังคมและวัฒนธรรม พื้นที่บึงบอระเพ็ด แต่เดิมเรียกว่า ป่าบึงบอระเพ็ด เป็นป่าที่เต็มไปด้วยหนองน้ำน่าน้ำแห่ง มีปลาและจระเข้มากมาย บนบกมีป่าดงดิบ ป่าโปร่ง ทุ่งป่าแฝก ว่ากันว่ามีความยาวที่เรียกว่า มหิงสา จำนวนมาก รวมทั้งเสือและละมั่งด้วย เนื่องจากเป็นป่ารก ไม่มีชุมชนตั้งถิ่นฐาน พวกโจรผู้ร้ายเมื่อปล้นตลาดปากน้ำโพแล้ว มักหนีเข้าหลบซ่อนตัวในบริเวณนี้ ปัจจุบันเป็นแหล่งน้ำและแหล่งประมงที่สำคัญสำหรับชุมชนท้องถิ่น และเป็นแหล่งวิทยาการเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการทำการประมงพื้นบ้านซึ่งสืบทอดกันมาเป็นวิถีชีวิตหลายชั่วคนด้านสันตนาการ บึงบอระเพ็ดมีธรรมชาติที่สวยงาม และความหลากหลายทางทรัพยากรชีวภาพที่โดดเด่นเป็นที่ดึงดูดความสนใจของสาธารณชน และนักท่องเที่ยว ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งที่อยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอื่นๆ ภายในประเทศ รวมทั้งชาวต่างประเทศก็นิยมมาท่องเที่ยวและชมนกซึ่งมีหลากหลายชนิด โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวซึ่งมีนกอพยพย้ายถิ่นมา มีผู้เดินทางมาเยี่ยมชมบึงบอระเพ็ดเป็นจำนวนมาก ด้านวิชาการ บึงบอระเพ็ดเป็นแหล่งเพาะขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดที่ใหญ่ และอุดมสมบูรณ์ในภาคกลางของประเทศ จึงจัดได้ว่าเป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้าวิจัยที่สำคัญ ซึ่งผลจากงานวิจัยที่ได้ ทำให้ทราบถึงชนิดและปริมาณของประชากรปลา, ชนิดและปริมาณของแพลงก์ตอนและสัตว์หน้าดิน, ชนิดและการแพร่กระจายของพันธุ์ไม้น้ำ, อุปนิสัยการกินอาหารของปลาที่สำคัญทางเศรษฐกิจ, ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชาวประมงในบึงบอระเพ็ด ตลอดจนปัญหาที่พบในบึงบอระเพ็ด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงบึงบอระเพ็ดให้มีพันธุ์ปลาหลายชนิดชุกชุม เพื่อให้มีปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการในการทำการประมง และการบริโภคของประชาชน และป้องกันมิให้สัตว์น้ำทุกชนิดที่อาศัยในบึงบอระเพ็ดมีปริมาณลดน้อยลงมาก จนกระทั่งสูญพันธุ์ไปในที่สุดตำนานของบึงบอระเพ็ดเริ่มต้นแต่บัดนั้น ด้วยเหตุที่เป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ รอบด้านรายล้อมด้วยป่า นกน้ำหลายชนิดจึงเข้ามาอาศัย รวมทั้งนกหายากที่แทบสูญพันธุ์ไปจากเมืองไทย เช่น นกแอ่นหัวดำ ตามด้วยจระเข้น้ำจืดน้อยใหญ่ ชื่อบึงบอระเพ็ดจึงเลื่องลือไกล ในฐานะบึงมหาโหดแต่ธรรมชาติยังไ้ก้โหดสู้มนุษย์ไม่ได้ ไม่ช้าไม่นานเมื่อความเจริญมาถึง จระเข้กลายเป็นกระเปาะ นกแอ่นหัวดำหมดแก่ง กรมป่าไม้เห็นท่าไม่ค่อยดี รับประทานเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตั้งแต่พ.ศ.2512 นับตั้งแต่นั้นมา บึงบอระเพ็ดเปลี่ยนโฉมเป็นแหล่งท่องเที่ยวชมนกน้ำ สำคัญที่สุดในภาคกลางหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบบึงบอระเพ็ด นอกจากกรมป่าไม้ที่ดูแลนกทั้งหลาย ยังมีกรมประมงที่ดูแลสัตว์น้ำต่างๆ รวมทั้งจระเข้ที่สูญพันธุ์จากบึงไปเรียบร้อยแล้ว กรมประมงจึงจัดตั้งสถานีหาทางเพาะพันธุ์สัตว์น้ำหายากหลายชนิด หนึ่งในจำนวนนี้คือ "ปลาเสือตอ" เนื่องจากมี 2 หน่วยราชการที่ตั้งอยู่ติดบึง เราเลยมีทางเลือกเที่ยวชมบึงได้ 2 แห่ง ที่แรกคือ "สถานีส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด" กรมป่าไม้ เรียกอีกชื่อว่าอุทยานนกน้ำ อีกแห่งคือ "ศูนย์

พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์" จัดว่าเป็นสถานี่ประมงแห่งแรกของเมืองไทย ทั้งสองจุดนี้มีดีคนละอย่าง

ถ้าคุณอยากเห็นปลาเสือตอ จระเข้ รวมทั้งสัตว์น้ำอื่นๆในบึงบอระเพ็ด คุณควรไปที่วังสถานีกรมประมง แต่สรรพสัตว์เหล่านี้ไปดูตอนไหนก็เหมือนกัน ต่างจากนกที่ต้องไปดูช่วงเช้าหรือช่วงเย็นถึงจะได้เห็นเยอะๆ ผมเคยเลือกมาที่สถานีของกรมป่าไม้เป็นแห่งแรกจากถนนใหญ่เข้าไปอุทยานนกน้ำ ระยะทางแค่ 4 กิโลเมตร ระหว่างทางมีฝูงวัวที่ผมมา 7-8 ครั้งแล้ว เจอทุกครั้ง เลี้ยงตั้งเป็นกู่ว่าถ้ามาบึงแล้วไม่เจอวัว ถือว่าเป็นความสูญเสียในชีวิต เมื่อเข้ามาในเขต จุดสังเกตชัดเจนคือวงเวียนขนาดใหญ่ มีรูปปั้นนกเจ้าฟ้าเด่นเป็นสง่า เราเจอนกชนิดนี้มาสองหนแล้ว รู้จักเขาสักหน่อยดีมั๊ยครับนกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร ถูกค้นพบครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2511 จัดเป็นนกชนิดใหม่ของโลก ไม่มีที่อื่นยกเว้นที่บึงบอระเพ็ด ปัญหาคือนกเจ้าฟ้ามีน้อย แลมหิ่งห้อยลือมรอบบึงยังเปลี่ยนแปลง จากนั้นเพียงสิบกว่าปี พวกเขากลายสูญพันธุ์ ปัจจุบันเราไม่เจอมาเกือบยี่สิบปี คิดว่าคงสูญพันธุ์แน่นอน จะเสียใจยังงี้ก็คงไม่มีประโยชน์ เอาความเศร้าครั้งนี้ไว้เตือนใจ เพื่อช่วยรักษานกอื่นๆที่ใกล้สูญพันธุ์ดีกว่าครับการดูนกบึงบอระเพ็ดทำได้ 2 วิธี แบบแรกง่ายสุดแถมไม่เสียเงิน คือไปตามหอดูนกต่างๆที่ตั้งอยู่ริมขอบบึง ถ้าผมจำไม่ผิดแถวนี้มีตั้ง 4 หอ ปัญหาคือบนหอดมองเห็นบึงแต่ไม่เห็นนก ใช้เป็นหอชมวิวพอจะได้ แต่อยากเห็นนกและได้ความสนุกจริงจัง ผมแนะนำให้ใช้เทคนิคสอง นั่นคือการนั่งเรือดูนก เนื่องจากมีประสบการณ์มาหลายครั้ง ผมเคยไม่แวะไปหอดูนกให้เสียเวลา แต่ขับรถตรงไปที่ท่าเรือเล็กๆ แถวนี้มีร้านขายน้ำขายอาหาร พร้อมคุณคนขับเรือที่เตรียมตัวบริการ ในสนนราคา 180-200 บาทต่อหนึ่งชั่วโมงเรือที่เราใช้เป็นเรือหางยาวลำจิ๋ว ห้ามนำไปเทียบกับเรือหางตามแม่น้ำเจ้าพระยา ลำหนึ่งนั่งได้ 4-5 คน ความกว้างของเรือขนาดใหญ่กว่าหน้าตักนิดหนึ่ง ถ้าใครอวบอาจลำบากหน่อย แต่ไงๆผมก็พาตัวเองลงเรือไปจนได้ ที่ที่ทุกทะเลมากกว่านั้นคือกล้องพร้อมเลนส์ ผมขนชุดใหญ่ความยาวช่วงเลนส์ตั้ง 500 mm เรียกว่าสามารถทะลุภาพนกที่เดินห่างไป 7-8 เมตร เข้าเกือบประชิดติดตัวได้สบายมาก แต่ข้อเสียคือเลนส์ตัวนี้ยืมเขามา และเขาในที่นี้คือท่านรองนายกฯ ปองพล อดิเรกสาร ชื่นผมทำเลนส์ท่านตกน้ำไป มีหวังทำงานหาดังค์ใช้อีก 3 ปีก็ไม่พอจ่ายค่าเลนส์ (ราคาราวๆเท่ากับค่าดัชนีบันทึกที่เขียนให้สยามรัฐฯ 120 ตอนครับ) ทุกอย่างพร้อมแล้ว เรายังมีน้ำติดมือไปอีก 2 ขวด พร้อมกล้องส่องทางไกลและหนังสือคู่มือใช้ดูนก คนเรือที่มองเลนส์ผมอย่างทิ้งมาก่อนจัดแจงสตาร์ทเครื่อง พาเรือพุ่งเข้าสู่ดงบัวขนาดใหญ่เบื้องหน้า เมื่อเข้าไปใกล้ผมถึงสังเกตเห็นว่า มีร่องน้ำเล็กๆให้เรือลอดออกไป ดงบัวกว้างแค่ 30 เมตร ทันทีที่เรือพุ่งผ่าน เบื้องหน้าคือบึงกว้างใหญ่ ยังไม่ทันไรก็มีนกหลายชนิดพุ่งพรวดผ่านหน้า บ้างก็หันมามองอย่างระแวงระวัง เตรียมตัวกระพือปีกบิน หากเราเข้าใกล้เขาเกินไป เป็นบึงน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 132,737 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอบ้านไร่ และอำเภอชุมแสงในอดีตบึงบอระเพ็ดได้

ชื่อว่าเป็น "ทะเลเหนือ" หรือ "จอมบึง" เพราะมีสัตว์และพันธุ์พืชน้ำอยู่มากมาย จากการสำรวจพบว่ามี สัตว์อาศัยอยู่ประมาณ 148 ชนิด พืช 44 ชนิด มีพันธุ์สัตว์ที่หายาก ได้แก่ นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร ปลา เสือตอ และในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคมจะมีนกเป็ดน้ำจำนวนมากอพยพมาที่บึงแห่งนี้ พื้นที่ บางส่วนได้รับการประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ดอยู่ในความดูแลของกองอนุรักษ์ สัตว์ป่า กลางบึงมีค่านักแพที่สร้างขึ้นเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระ ราชฐานการเดินทางจากตัวเมืองนครสวรรค์ไปบึงบอระเพ็ด สามารถไปได้หลายเส้นทาง การเดินทาง โดยทางเรือ จากตลาดท่าหน้าเทศบาลเมืองนครสวรรค์ไปตามลำน้ำผ่านขึ้นไปทางเหนือ ประมาณ 6 กิโลเมตร ถึงปากคลองเข้าบึงบอระเพ็ด เมื่อลodziได้สะพานรถไฟเข้าไปก็จะถึงบริเวณบึง ส่วนการ เดินทางโดยรถยนต์สามารถเข้าถึงบึงบอระเพ็ดได้ 2 ด้าน คือ หากเข้าทางด้านเหนือ เดินทางไปตาม เส้นทาง สายนครสวรรค์-ชุมแสง ประมาณ 9 กิโลเมตร จะมีทางแยกขวาอีก 2 กิโลเมตร เข้าไปยัง "สถานีประมงบึงบอระเพ็ด" ในบริเวณมีบ่อเพาะพันธุ์ปลาและจระเข้ มีเรือหางยาวนำชมบึง อีก เส้นทางหนึ่งคือเข้าทางด้านทิศใต้ของบึงบอระเพ็ด จากตัวเมืองใช้เส้นทางสายนครสวรรค์-ท่าตะโก ประมาณ 20 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายตามป้ายอีก 4 กิโลเมตร ถึง "อุทยานนกน้ำ" หรือ "เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด" ซึ่งจัดตั้งอยู่ในรูปของศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ในบริเวณที่ตั้งสำนักงานจัดเป็น สวนพักผ่อน มีนกหลายชนิดเลี้ยงไว้ในกรงให้ชม มีบ้านพักบริการ การเข้าพักผ่อนทำจดหมายติดต่อกับ หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด อุทยานนกน้ำอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โดยเสีย ค่าบำรุงสถานที่ให้กับทางสำนักงานขณะนี้กรมประมงกำลังดำเนินการพัฒนาปรับปรุงบึงบอระเพ็ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการประมงและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

วัดจอมกิรินาคพรต (วัดเขา) อยู่บนยอดเขาบวชนาค ระหว่างเชิงสะพานเดชาดิวงศ์และค่าย จิตรประวัติ ตำนานกล่าวว่า เมื่อกองทัพพม่าตีกรุงศรีอยุธยาแตกในครั้งที่ 2 ได้แล้ว จึงร่วมกันสร้างวัดนี้ ขึ้นเพื่อแสดงว่านับถือพุทธศาสนาเช่นกัน สิ่งที่น่าสนใจในวัดได้แก่ รอยพระพุทธรูปบาทจำลองและพระ อุโบสถที่ชาวบ้านเรียกว่า “โบสถ์เทวดาสร้าง” ทุกๆ เดือน 12 ของปีจะมีงานนมัสการและปิดทองรอย พระพุทธรูปบาทจำลองนี้เรียกว่า “งานวัดเขา” ซึ่งนอกจากจะมีงานสมโภชน์แบบงานวัดทั่วไปแล้วยังมี การแข่งขันเรือยาวอีกด้วย เมื่อขึ้นไปอยู่บนยอดเขาบวชนาคและมองลงมาจะเห็นทัศนียภาพที่สวยงาม ของสะพานเดชาดิวงศ์ แม่น้ำเจ้าพระยา และเขากบ

อุทยานสวรรค์ เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่อยู่กลางเมืองนครสวรรค์มีผู้นิยมไปพักผ่อน หย่อนใจกันมาก มีเนื้อที่ 314 ไร่ ใกล้ทางแยกสายเชียงใหม่-พิษณุโลก ติดกับถนนสายเอเชีย อุทยาน สวรรค์ประกอบด้วยหนองน้ำขนาดใหญ่ เรียกว่า "หนองสมบุญ" มีถนนวงแหวน 2 ชั้นล้อมรอบ ตรง กลางเป็นเกาะซึ่งมีเนื้อที่ 4 ไร่ มีสวนหย่อม สนามหญ้า น้ำพุ เวทีกลางแจ้ง น้ำตก ริมฝั่งน้ำภายใน

อุทยานจัดเป็นสวนสุขภาพ ด้านหน้าของสวนสาธารณะสร้างอย่างสวยงาม มีห้องน้ำ ห้องแต่งตัว บริการแก่นักท่องเที่ยว

ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิม ตั้งอยู่บริเวณชุมชนชาวปากน้ำโพริมฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ศาลแห่งนี้เป็นที่เคารพสักการะและเป็นจุดรวมน้ำใจของชาวบ้าน รวมทั้งผู้สัญจรทางน้ำที่ผ่านไปมา

วัดศรีสวรรค์สังฆาราม (วัดถือน้ำ) ตั้งอยู่ที่ตำบลนครสวรรค์ อยู่ห่างจากตัวเมือง 4 กิโลเมตร ไปตามถนนพหลโยธิน (นครสวรรค์-กรุงเทพฯ) เข้าไปทางค่ายจิรประวัติ เป็นวัดเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับข้าราชการกระทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา โดยมีโบสถ์ ใบบายมิดดาบสมัยโบราณ พระพุทธรูปทองคำปางปฐมเทศนาและพระพุทธรูปเนื้อเงินบรรจุอยู่ภายใน พระประธานในพระอุโบสถหลังเก่าประมาณอายุได้ 100 ปีเศษ ในปี พ.ศ. 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ เสด็จฯ มาทรงตัดลูกนิมิตพระอุโบสถหลังใหม่ วัดนี้ถือได้ว่าเป็นวัดเก่าแก่ที่สุดที่มีคุณค่าแก่การศึกษาในทางประวัติศาสตร์อย่างยิ่งแห่งหนึ่ง

ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา นครสวรรค์ได้ชื่อว่าเป็นเมืองต้นแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งนี้เนื่องจากแม่น้ำปิงและแม่น้ำน่านได้ไหลมาบรรจบกันที่ตำบลปากน้ำโพ บริเวณด้านหน้าเขื่อนในตัวเมือง ซึ่งเป็นจุดรวมของแม่น้ำทั้งสองสายดังกล่าว จะมองเห็นถึงความแตกต่างของสายน้ำทั้งสองได้อย่างชัดเจน กล่าวคือแม่น้ำน่านจะมีสีค่อนข้างแดง และแม่น้ำปิงจะเป็นสีค่อนข้างไปทางเขียว เมื่อมาบรรจบกันแล้วจึงค่อยๆ รวมตัวเข้าด้วยกันกลายเป็นแม่น้ำสายใหญ่ เป็นสายสำคัญของประเทศไทย ไหลผ่านจังหวัดต่างๆ ในภาคกลางไปจนถึงกรุงเทพมหานคร และออกอ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรปราการ มีความยาวประมาณ 370 กิโลเมตรนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะเที่ยวทางเรือเพื่อชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และแวะนมัสการหลวงพ่อโตที่วัดปากน้ำโพ (วัดทองธรรมชาติเหนือ) สามารถเช่าเรือจากท่าน้ำเจ้าพระยา โดยเสียค่าเช่าเรือประมาณ 180 บาท (ไปกลับ) เรือบรรทุกได้ 15 คนวัดเกรียงไกรกลาง ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 ตำบลเกรียงไกร ริมฝั่งแม่น้ำน่าน ห่างจากตัวเมืองประมาณ 22 กิโลเมตร ตามถนนสายนครสวรรค์-ชุมแสง เป็นวัดเก่าแก่ มีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ ภาพเขียนฝาผนังโบสถ์เจดีย์เก่าและมณฑปพระพุทธบาท บริเวณวัดมีฝูงลิงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้บริเวณด้านหน้าของวัดมีเอกชนจัดทำฟาร์มเลี้ยงจระเข้อยู่ด้วย

ถ้ำบ่อยา เป็นถ้ำอยู่บนเขาที่หมู่บ้านหินก้อน ตำบลหนองกรวด อำเภอเมือง อยู่ห่างจากตัวเมืองเป็นระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร ตามถนนสายนครสวรรค์-ลาดยาว ทางแยกเข้าวัดถ้ำบ่อยา (วัดศรีอุทุมพร) ระยะทาง 6 กิโลเมตร จากบริเวณเชิงเขา มีบันไดขึ้นไปสู่ตัวถ้ำ ภายในถ้ำมีบริเวณกว้างขวางพอสมควร โดยแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ตอนแรกเป็นที่ตั้งพระประธานองค์ใหญ่ ช่วงที่ 2 อยู่ลึกเข้าไปข้างในเป็นทางตัน บริเวณนี้จะมีบ่อน้ำทิพย์ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นบ่อยาศักดิ์สิทธิ์อยู่ด้วย ช่วง

ที่ 3 เป็นทางที่จะออกจากบริเวณถ้ำสู่ภายนอกได้ทางหนึ่ง ภายในบริเวณถ้ำนอกจากจะมีบ่อน้ำทิพย์อยู่ดังกล่าวแล้ว ยังมีหินย้อยตามธรรมชาติที่งดงาม ซึ่งจะมองเห็นได้จากแสงไฟฟ้า ซึ่งมีให้แสงสว่างอย่างเพียงพอภายในถ้ำ

วัดวนาถบรรพต (เขากบ) เป็นวัดเก่าแก่ของนครสวรรค์ ตั้งอยู่บนยอดเขาและเชิงเขากบ สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 185.50 เมตร มีทางขึ้น 2 ทางคือ ทางเดินขึ้นบันได จำนวน 437 ขั้น และอีกด้านหนึ่งมีถนนลาดยางขึ้นสู่ยอดเขา ซึ่งมีโบราณวัตถุ อาทิ รอยพระพุทธรูปจำลอง เจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งสร้างสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี บริเวณเชิงเขามีเจดีย์ขนาดใหญ่สมัยสุโขทัย ซึ่งกรมศิลปากรได้จารึกประวัติศาสตร์ของวัดไว้ที่ฐานของเจดีย์องค์นี้ด้วย วัดนี้ได้รับการยกย่องจากกรมการศาสนา และมหาเถรสมาคมให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างเมื่อ พ.ศ. 2509 นอกจากนี้ในวัดยังมีรูปหล่อพระหลวงพ่อดอง อันเป็นที่เคารพนับถือของชาวจังหวัดนครสวรรค์ ประดิษฐานอยู่ในวิหารข้างเจดีย์ใหญ่ด้วย บริเวณเนินเขาใกล้เคียงเป็นที่ตั้งของสถานีย้ายทอดศรัทธาญาณโอรุทัศน์ ช่อง 3 5 7 9 และ 11 จาก กรุงเทพฯ ไปสู่จังหวัดในภาคเหนือ

วัดนครสวรรค์ (วัดหัวเมือง) ตั้งอยู่ที่ถนนสวรรค์วิถี เป็นที่ประดิษฐานพระผู้ให้อภัยยิ่งหรือพระหันหลังให้กัน อยู่หลังโบสถ์วัดนครสวรรค์ด้านถนนเทพสิทธิชัย หันหน้าไปทางทิศตะวันออกองค์หนึ่ง อีกองค์หนึ่งหันหน้าไปทางทิศตะวันตก เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ มีประวัติว่าชนชาติพม่าเป็นผู้สร้าง พม่าเคยยกทัพมาถึงเมืองนครสวรรค์ และได้สร้างพระพุทธรูปไว้เป็นอนุสรณ์การหันหลังให้กันอาจมีความหมายถึงการให้อภัยไม่จองเวรจองกรรมกันอีกต่อไป และภายในโบสถ์วัดนครสวรรค์นั้น มีพระพุทธรูปนามว่า หลวงพ่อศรีสวรรค์ ประดิษฐานอยู่เป็นที่เคารพสักการะของชาวนครสวรรค์

หอวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ตั้งอยู่ในบริเวณวิทยาลัยนครสวรรค์ ตำบลนครสวรรค์ อำเภอเมือง เป็นอาคาร 2 ชั้น ทรงสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ริมขมิ้นที่สวยงาม เป็นศูนย์รวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมของจังหวัด ภายในเป็นห้องนิทรรศการ แสดงการพัฒนาการทางวัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดีต่างๆ นอกจากนี้ยังมีโรงละครขนาด 110 ที่นั่งจัดแสดงประเพณีศิลปวัฒนธรรม หอวัฒนธรรมนี้สร้างเสร็จเมื่อเดือนมิถุนายน 2535 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทำพิธีเปิด เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2535 อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ ป่าแม่วงก์เป็นรอยต่อของสองจังหวัดคือ กำแพงเพชร และนครสวรรค์ ส่วนที่อยู่ในจังหวัดนครสวรรค์เรียกว่า ป่าแม่วงก์-แม่เปิน ส่วนที่อยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร เรียกว่า ป่าคลองแม่วงก์-ป่าคลองขลุง ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2530 ใช้ชื่อว่า "อุทยานแห่งชาติแม่วงก์" มีเนื้อที่ประมาณ 894 ตารางกิโลเมตรจังหวัดนครสวรรค์ มีพื้นที่ 9597.7 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ มีป่าไม้อยู่ทางทิศตะวันตกและทิศตะวันออก แบ่งการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมืองนครสวรรค์ อำเภอ

ลาดยาว อำเภอตากลี อำเภอชุมแสง อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอท่าตะโก อำเภอพยุหะคีรี อำเภอไพศาล อำเภอหนองบัว อำเภอตากฟ้า อำเภอโกรกพระ อำเภอเก้าเลี้ยว และกิ่งอำเภอแม่วงก์ กิ่งอำเภอแม่เป็น เขื่อนวังรอ ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 ตำบลเนินศาลา ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 35 กิโลเมตร และห่างจากตัว อำเภอประมาณ 17 กิโลเมตร ตามถนนสายโกรกพระ-ทัพทัน ทางแยกเข้าเขื่อนวังรอระยะทาง ประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นถนนลูกรังที่สภาพไม่ดีนัก เขื่อนเก็บน้ำวังโรมีทัศนียภาพที่สวยงาม ช่วยให้ การเกษตรของเกษตรกรในอำเภอโกรกพระและอำเภอเมืองอุทัยธานี ตัวเขื่อนเป็นคอนกรีต สันเขื่อน เป็นคันดินวัดถ้ำพรสวรรค์ ตั้งอยู่ที่ตำบลลำพยนต์ อำเภอตากฟ้า มีถนนลาดยางระยะทางจากตัวจังหวัด 105 กิโลเมตร ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 10 กิโลเมตร ตามถนนสายตากฟ้า-โคกสำโรง บริเวณ วัดสวยงามมีศาลาสมภพ ปลุกสร้าง 3 ชั้น อย่างทันสมัย ข้างหลังวัดมีถ้ำพรสวรรค์ ภายในแบ่ง ออกเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นห้องเล็ก ตอนที่สองเป็นห้องใหญ่ มีพระพุทธรูปและสิ่งก่อสร้างทันสมัย อยู่มาก มีน้ำตกจำลอง มีสระน้ำตรงกลางถ้ำ พื้นถ้ำเทคอนกรีตหมด บรรยากาศเย็นสบาย ไม่มีค้างคาว อาศัยอยู่ ภายในถ้ำติดตั้งระบบไฟฟ้า และประปาอย่างพร้อมมูลสระทะเล ตั้งอยู่หลังโรงพยาบาลตากลี ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 3 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัด 94 กิโลเมตร เป็นสวนสาธารณะ มีสระน้ำ ตามธรรมชาติ ทัศนียภาพสวยงาม เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวอำเภอตาเขาหน่อ-เขาแก้ว อยู่ริมทางหลวงสายพหลโยธิน ช่วงนครสวรรค์-กำแพงเพชร ในท้องที่ตำบลบ้านแดน อำเภอบรรพต พิสัย ระยะทางจากตัวจังหวัดประมาณ 45 กิโลเมตร และจากตัวที่ว่าการอำเภอบรรพตพิสัยประมาณ 18 กิโลเมตร เขาหน่อเป็นเขาหินปูนที่มีวัดเขาหล่ออยู่เชิงเขา มีบันไดขึ้นสู่ถ้ำบนยอดเขาและมี พระพุทธรูปนอนองค์ใหญ่อยู่ปากถ้ำ เมื่อครั้งพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จภาคเหนือทางชลมารคสาย แม่น้ำปิง เคยทรงประทับพักแรม ต่อมาจังหวัดได้สร้างพระบรมรูปไว้เป็นอนุสรณ์ บริเวณเชิงเขามีฝูง ลิงจำนวนมาก คอยรับอาหารจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือน นอกจากนี้เวลาเย็นจะมองเห็นฝูงค้างคาวที่ อาศัยอยู่ตามถ้ำน้อยใหญ่ในภูเขาบินออกไปหากิน ดูเป็นสายยาวสีดำอยู่บนท้องฟ้าบ้านโคกไม้เดน ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าน้ำอ้อย ห่างจากตัวเมือง 33 กิโลเมตร ตามถนนพหลโยธิน มีทางแยกเข้าบ้านโคกไม้ เดน ระยะทาง 3 กิโลเมตร เป็นสถานที่ที่มีโบราณวัตถุซึ่งแสดงถึงเมืองเก่าแก่สมัยสุโขทัย ได้แก่ ชาก กำแพงเนินดิน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ได้ขุดพบโบราณวัตถุเป็นรูปปั้นช้างพญาลัททวันต์ ซึ่ง มีอายุกว่า 1,000 ปี คำว่า "โคกไม้เดน" เป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ศิลปโบราณที่บ้านโคกไม้เดน เช่น รูป ปั้นต่างๆ ได้ถูกนำออกแสดงที่ต่างประเทศ โดยนักโบราณคดีชาวอเมริกันและออสเตรเลีย คนสมัยเก่า เรียกบ้านโคกไม้เดนว่า "เมืองบน" สร้างขึ้นในสมัยทวารวดี ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-16 (พ.ศ. 1000-1500) ตัวเมืองบนมีลักษณะเป็นรูปรีคล้ายหอยสังข์ ขนาดยาวประมาณ 250 เมตร กว้าง 600 เมตร คล้ายเมืองกำแพงนครปฐม เมืองเสมาจังหวัดนครราชสีมา และเมืองพญาแร่จังหวัดชลบุรี

บึงบอระเพ็ด เป็นบึงน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 132,737 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าตะโก และอำเภอชุมแสงในอดีตบึงบอระเพ็ดได้ชื่อว่าเป็น "ทะเลเหนือ"

หรือ "จอมบึง" เพราะมีสัตว์และพันธุ์พืชน้ำอยู่มากมาย จากการสำรวจพบว่ามีสัตว์อาศัยอยู่ประมาณ 148 ชนิด พืช 44 ชนิด มีพันธุ์สัตว์ที่หายาก ได้แก่ นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร ปลาเสือตอ และในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคมจะมีนกเป็ดน้ำจำนวนมากอพยพมาที่บึงแห่งนี้ พื้นที่บางส่วนได้รับการประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ดอยู่ในความดูแลของกองอนุรักษ์สัตว์ป่า กลางบึงมีคานักแพที่สร้างขึ้นเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐาน

บึงบ้านโพธิ์

ความเป็นมา ของบึงบ้านโพธิ์

ความเป็นมาของตำบลบ้านโพธิ์ แต่เดิม (กว่า 70 ปี) ชื่อตำบลนี้คือตำบลบ้านบึง (หมู่ที่ 5 ในปัจจุบัน) โดยมีลักษณะเด่นคือเป็นบึงขนาดใหญ่ มีเกาะอยู่ตรงกลางน้ำ มีสัตว์น้ำเป็นจำนวนมาก มีประชาชนอาศัย แหล่งน้ำเป็นที่อยู่ที่ทำกิน (ชุมชนใหญ่) ประกอบอาชีพทำการเกษตร (ทำนา) โดยมีหลักฐานชื่อตำบลนี้ คือ เอกสารโฉนดที่ดินของประชาชนโบราณ ต่อมา เกิดต้นโพธิ์ที่ขึ้นอยู่ตามบึงอีก 3 แห่ง คือ บ้าโพธิ์ท่าทราย (ม.1) บ้านโพธิ์ตะวันตก (ม.2) และบ้านโพธิ์ตะวันออก (ม.3) ปัจจุบัน รวมเรียกแต่เพียงว่า "ตำบลบ้านโพธิ์"

สภาพทั่วไปของตำบล

อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองฯ ทางทิศตะวันตก ประมาณ 8 กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และมีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ดิน ทั่วทั้งตำบล มีแหล่งน้ำธรรมชาติคือคลองพันคำลิ่ง ซึ่งไหลผ่านหมู่ที่ 1,2,3,7 และ 8

อาณาเขตของตำบล

ทิศเหนือ ติด ต.ไร่รถ อ.คอนเจดีย์

ทิศใต้ ติด ต.ดอนโพธิ์ทอง, ต.ดอนกำยาน, ต.ไร่ใหญ่ อ.เมือง

ทิศตะวันออก ติด ต.โพธิ์พระยา ต.พิหารแดง อ.เมือง

ทิศตะวันตก ติด ต.ตลิ่งชัน, ต.สนามคลี, ต.สระแก้ว อ.เมือง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

คลองพันคำลิ่งเป็นคลองที่ไหลผ่าน หมู่ 1,2,3,7 และ 8 เป็นคลองขนาดใหญ่ที่ไหลผ่านมาหลายตำบล เป็นแหล่งอนุรักษ์บำรุงรักษาเพื่อเป็นแหล่งเก็บน้ำไว้กินและใช้ทางด้านการเกษตร